

Nr 22

Näringsutskottets betänkande i anledning av motioner angående AB Allmänna förlaget.**Ärendet**

I detta betänkande behandlas motionerna

1973:1490 av herr Regnéll m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte framlägga förslag om upphävande av statliga organs skyldighet att i vissa fall anlita Allmänna förlaget,

1973:1506 av herrar Romanus (fp) och Mundebo (fp), vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t skyndsamt framlägger förslag om upphävande av statliga organs skyldighet att i vissa fall anlita AB Allmänna förlaget,

att riksdagen till Kungl. Maj:t uttalar att statliga utredningsbetänkanden vid försäljning till allmänheten bör åsättas lägre priser enligt de riktlinjer som skisserats i motionen,

att riksdagen till Kungl. Maj:t framhåller värdet av att statliga utredningsbetänkanden förses med index.

Motionerna

I motionen 1973:1490 redogörs i korthet för de undersökningar av AB Allmänna förlaget som verkställt av riksrevisionsverket. Att myndigheterna ålagts skyldighet att anlita Allmänna förlaget har lett till fördyringar och irritation, säger motionärerna. De menar att detta obligatorium, som av förre industriministern betecknades som temporärt, nu med anledning av förlagets svårigheter att uppfylla målet för sin verksamhet alltmer tycks övergå till att bli något bestående. Härav följer fördyringar, anförs det, som i sista hand drabbar skattebetalarna. I rationaliseringssyfte borde Allmänna förlaget ges samma villkor som övriga förlag. Näringsutskottets invändning när samma förslag framfördes hösten 1972 (se nedan s. 6) finner motionärerna inte bärande. De betonar avslutningsvis att ett företag med Allmänna förlagets uppgifter behövs och att en utredning om förlaget bör ta stor hänsyn till dettas fortsatta drift.

I motionen 1973:1506 hävdas att ett upphävande av Allmänna förlagets monopolställning skulle kunna medföra att produktionen av utredningsbetänkanden och andra statliga trycksaker förbilligades och förenklades. Motionärerna återoppar dels riksrevisionsverkets rapport 1971, dels andra - icke närmare redovisade - uttalanden. De priser som

åsätts utredningsbetänkandena -- och på vilka ett antal exempel ges i motionen -- sägs medföra alltför kännbara kostnader för enskilda personer, ideella organisationer etc. som önskar följa med inom ett intresseområde. Priset till allmänheten borde, menar motionärerna, baseras på merkostnaderna för att trycka den del av upplagan som går till försäljning utöver "den nödvändiga delen av upplagan", avsedd för myndigheter, remiss etc. I motionen beklagas också att många utredningsbetänkanden blir mindre lätthanterliga därför att de inte försetts med index.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Riktlinjer för Allmänna förlagets verksamhet

AB Allmänna förlaget inrättades 1969 efter beslut av 1968 års riksdag på grundval av en proposition (1968:62) angående organisationen av den statliga publiceringsverksamheten. I ett betänkande i detta ämne hade statskontoret föreslagit att statliga myndigheter -- utom departementen och de affärsdrivande verken -- skulle vara skyldiga att anlita två nyinrättade förlag (ett allmänt förlag respektive ett läromedelsförlag) för sin publicering. Dessa skulle överta de uppgifter som hittills åvilat statskontorets tryckeriexpedition. Enligt en kungörelse år 1937 förelåg skyldighet för myndigheter att inhämta statskontorets anvisningar beträffande tryckningsarbete om tryckningskostnaderna översteg 300 kr. En statens tryckerisakkunnig med rådgivande uppgifter hade funnits sedan 1921.

I propositionen anförde chefen för finansdepartementet att det var angeläget att de centrala resurser som ställdes till förfogande i form av expertis på publicerings- och tryckerifrågor blev effektivt utnyttjade. De föreslagna förlagen borde därför svara för så stor del av den statliga publiceringsverksamheten som var praktiskt möjligt. Från det obligatorium som föreslogs skulle dock vissa undantag kunna göras. Kungl. Maj:t skulle kunna medge myndigheter och institutioner att själva eller i annan särskild ordning handlägga sina publiceringsfrågor. Vidare borde obligatorium av praktiska skäl inte gälla för publicering eller tryckning som medförde endast ringa kostnader. Det framhölls att syftet med den föreslagna ordningen var att ge statliga myndigheter och institutioner bättre service i fråga om utgivning av publikationer och upphandling av tryckeriarbeten samt att skapa en bättre organisation för distribution och marknadsföring av statligt tryck.

I riksdagen väcktes motioner med yrkande att myndigheter och institutioner skulle ha rätt att utan dispens anlita annat förlag. Statsutskottet (SU 1968:97) anförde att det till följd av den statliga publiceringsverksamhetens storlek och vikt var betydelsefullt att allmänheten, enskilda företag och myndigheter fick större möjligheter till överblick över de statliga publikationerna. Detta borde kunna uppnås om dessa i största lämpliga omfattning kanaliserades över det allmänna

förlaget. De av departementschefen angivna skälen ansågs tala för att det allmänna förlagets verksamhetsområde borde bli så omfattande som var praktiskt möjligt. Utskottet avstyrkte därför motionsyrkandet, som också avslogs av riksdagen. Utskottet var dock inte enhälligt. Högerpartiets representant i utskottet motsatte sig förslaget om förlagets inrättande. Centerpartiets och folkpartiets representanter reserverade sig till förmån för motionsyrkandet. Även utan något tvång borde man enligt deras mening kunna räkna med att myndigheterna till övervägande del skulle söka sig till det allmänna förlaget under förutsättning att dess tjänster blev konkurrenskraftiga. En frihet att låta publiceringsverksamheten ombesörjas av det förlag som kunde erbjuda de fördelaktigaste villkoren skulle, menade reservanterna, främja konkurrensen och ett ökat kostnadsmedvetande hos myndigheter och institutioner.

På grundval av riksdagens beslut har Kungl. Maj:t utfärdat en kungörelse (1969:142), vari föreskrivs skyldighet för statlig myndighet och annat statligt organ utom departement och affärsverk att, om Kungl. Maj:t ej föreskriver annat, anlita Allmänna förlagets tjänster vid framställning och utgivning av publikation, blankett eller annat tryckalster. Denna skyldighet gäller dock ej om framställning och utgivning av tryckalstret beräknas kosta högst 1 000 kr. Statliga kommittéer skall enligt kommittekungörelsen (1945:394, ändrad 1969:463) anlita Allmänna förlaget vid tryckning av betänkan.

I en interpellation i första kammaren hösten 1970 riktade herr Wikström (fp) till chefen för industridepartementet, statsrådet Wickman, frågan om vilka åtgärder denne avsåg att vidta för att upphäva AB Allmänna förlagets och Utbildningsförlaget Liber AB:s monopolställning i fråga om framställning av statligt tryck (FK 1970:32 s. 8). Interpellanten hävdade att skyldigheten att anlita Allmänna förlaget för många statliga myndigheter hade lett till en ökning av tryckningskostnaderna med 15–20 %. Den tillämpade ordningen stod enligt interpellanten i strid med de principer som enligt upphandlingskungörelsen gällde för upphandling på andra områden. Allmänna förlagets verksamhet subventionerades, och icke-statliga företag fick inte möjlighet att på lika villkor konkurrera med det statliga företaget.

I interpellationssvaret (FK 1970:42 s. 5) ifrågasattes om det var riktigt att beteckna den samordning av upphandlings- och inköpsfunktionerna som kommit till stånd i fråga om statliga trycksaker som ett monopol. Myndigheternas utgivning av publikationer och framställning av trycksaker hade, framhölls det, reglerats centralt i olika former i vart fall under de senaste 50 åren. Inrättandet av förlagen hade framför allt inneburit att ett sedan länge känt behov av samordning och effektivisering av den statliga upphandlingen av tryck hade kommit att tillgodoses i delvis nya former. En naturlig följd härav borde bli att en bättre marknadsöverblick skapades hos statens upphandlare och att fler tryckerier än tidigare fick möjligheter att konkurrera om det statliga trycket. Detta borde i sin tur innebära garanti för att upphandling komme att ske på det för staten ekonomiskt fördelaktigaste sättet. En del myndigheter hade visserligen

anmält att deras kostnader ökat på grund av skyldigheten att utnyttja Allmänna förlaget vid trycksaksupphandlingen. På längre sikt borde dock den samordnade upphandlingen medföra rationaliseringsvinster. Allmänna förlagets verksamhet bedömdes sålunda stå i överensstämmelse med den allmänna upphandlingspolitiken. Ett kostnadsbortfall borde successivt ske hos myndigheterna genom minskat behov av personella och andra resurser för publiceringsverksamheten. Under förlagens första verksamhetsår vore det dock inte rimligt att vänta sig några mera betydande vinster; verksamheten måste under denna tid delvis ha försökskaraktär. Avslutningsvis uttalades att skyldigheten för myndigheterna att anlita de båda förlagen inte borde bibehållas längre än som var nödvändigt för att tillgodose det samordningsintresse i vilket de införts. Den betecknades som en temporär åtgärd för att så snabbt som möjligt bygga upp en rationell upphandlings- och distributionsordning för statliga trycksaker. Det borde vara en naturlig strävan för förlagen att söka få till stånd ett så förtroendefullt samarbete med myndigheterna och en sådan utveckling av de statliga tryckningskostnaderna totalt sett att förlagens samordnande och kostnadsreducerande funktion så snart som möjligt kunde fullföljas utan stöd av något obligatorium. Statsrådet sade sig ha för avsikt att när detta läge uppnåtts verka för obligatoriets undanröjande, en fråga som måste underställas riksdagen. Samma avsikt deklarerade statsrådet Wickman när ämnet i korthet berördes i en interpellationsdebatt om de statliga företagen i mars 1971 (RD 1971:53 s. 14 och 20).

Undersökning av riksrevisionsverket

Riksrevisionsverket (RRV) ingångsatte hösten 1970 en förvaltningsrevisionell undersökning från konsumentens sida av statliga myndigheters publiceringsverksamhet. Undersökningen, som utfördes av en konsult, omfattade enkäter och intervjuer i två etapper med statliga myndigheter beträffande deras publiceringsverksamhet och produktion av blanketter. Resultatet av undersökningen framlades i en rapport den 20 juli 1972. Som skäl för att undersökningen företogs redan drygt ett år efter den organisatoriska omläggningen av den statliga publiceringsverksamheten hänvisade RRV bl. a. till olika vittnesbörd om att samarbetet mellan vissa myndigheter och Allmänna förlaget inte var friktionsfritt och till att flera myndigheter hade begärt ökade anslag under hänvisning till att publiceringsverksamheten blivit fördyrad till följd av skyldigheten att anlita Allmänna förlagets tjänster.

Konsultens synpunkter på grundval av enkät- och intervjumaterialet efter den första etappen var kort sammanfattade följande. Den av statsmakterna eftersträfvade samordningen av utgivningen av myndigheternas publikationer och av prissättningen hade av allt att döma inte kommit till stånd. Myndigheterna hade inte i nämnvärd omfattning utnyttjat den service som samarbetet med Allmänna förlaget skulle ha givit möjlighet till. Samplanering och rationell arbetsfördelning mellan myndigheten, Allmänna förlaget och vederbörande tryckeri syntes inte

ha kommit till stånd. Myndigheternas i huvudsak negativa attityd till Allmänna förlaget syntes i viss utsträckning ha berott på att de inte haft insyn i förlagets prispolitik och upphandlingsförfarande.

Med anledning av de iakttagelser som gjorts vid utvärderingen av undersökningens första etapp sände RRV i april 1971 ut ett cirkulär till myndigheterna med vissa rekommendationer rörande samarbetet mellan myndigheterna och förlaget.

I konsultens rapport över andra etappen anfördes i sammandrag följande. Kostnadstäckningsgraden för utgivna publikationer var låg. Nästan hälften av myndigheterna saknade helt inkomst av utgivna publikationer, och tre fjärdedelar av myndigheterna hade en kostnadstäckning understigande 30 %. Långsiktiga överläggningar mellan myndigheterna och förlaget angående utgivnings- och prispolitik hade förekommit i blott ringa utsträckning. Flertalet myndigheter ansåg inte att det fanns behov därav. Allmänna förlagets "förlagsrörelse i vanlig mening" — en verksamhet som berörts i propositionen 1968:62 — hade fått en blygsam omfattning. Förekomsten av skriftliga avtal mellan Allmänna förlaget och myndigheterna syntes inte i väsentlig grad påverka samarbetet i stort, t. ex. i fråga om samplanering. Allmänna förlagets service på det redaktionella området efterfrågades nästan inte alls. Direktkontakter mellan myndigheterna och tryckerierna förekom i stor utsträckning. Endast ett par av myndigheterna sade sig ha fått minskad arbetsmängd för produktion och upphandling av trycksaker. Sammanfattningsvis anförde konsulten att samarbetsförhållandena mellan myndigheterna och förlaget präglades av förlagsmässig ytlighet och betydande brister i fråga om såväl långsiktig och policyskapande planering som det mera kortsiktiga dagliga samarbetet. Som en principiell bedömning på grundval av båda utredningsetapperna anförde konsulten i huvudsak följande. Det sammanfattande omdömet blev att myndigheternas erfarenheter var övervägande negativa och att inrättandet av Allmänna förlaget hittills inte berett dem någon nämnvärd lättnad i deras publiceringsverksamhet. Detta tycktes i första hand bero inte på förlagets prispolitik utan på att ingendera parten i samarbetet hade sökt få till stånd en grundläggande analys och därpå följande överenskommelse när det gällde frågor som arbetsfördelning, samplanering och utgivningspolitik. Den ömsesidiga informationen hade varit bristfällig, och de affärsmässiga relationerna mellan parterna hade lämnat åtskilligt övrigt att önska. Statsmakternas intentioner vid bildandet av Allmänna förlaget kunde knappast sägas ha blivit uppfyllda.

RRV uttalade att det enligt dess mening inte hade framkommit någonting som tydde på att konsultens bedömning var felaktig. RRV anslöt sig sålunda i allt väsentligt till konsultens slutsatser.

Yttrande av Allmänna förlaget

Allmänna förlaget avgav den 12 september 1972 remissyttrande till chefen för finansdepartementet över RRV:s undersökning. Förlaget

anförde att statsmakternas intentioner vid dess bildande syntes ta sikte på att förlaget skulle vara ett allsidigt serviceföretag i publiceringsfrågor och att utgivningen skulle vara decentraliserad, dvs. att de enskilda myndigheterna skulle ha huvudansvaret för utgivningen. Förlaget riktade från utredningsteknisk synpunkt stark kritik mot RRV:s undersökning och uttalade att denna när det gällde uppläggning, genomförande och utvärdering hade så allvarliga brister att det redovisade resultatet inte kunde läggas till grund för en bedömning av huruvida förlaget uppfyllde statsmakternas intentioner. Förlaget lämnade en redogörelse för vad det gjort i detta syfte. Bl. a. anfördes följande.

När Allmänna förlaget startade sin verksamhet valdes en introduktion som medförde många problem. Förlaget hade emellertid varit lyhört för berättigad kritik och fortlöpande gjort anpassningar som förbättrat dess relationer till uppdragsgivarna. Hösten 1969 hade införts en ny debiteringsnorm som grundade sig på den tid som lades ned på varje projekt. Förlagets marginal var enligt 1972 års budget ca 8 % och enligt 1973 års budget ca 7 % av dess fakturering inom den berörda sektorn. Dessa procenttal var dock inte mätare på fördyring, eftersom myndigheterna avlastades upphandlingsarbetet, fick tillgång till gratis expertis och blev delaktiga i vissa kostnadsfördelar. Produktionen av trycksaker budgeterades för 1972 till 60 milj. kr., varav 25 milj. kr. på blankettsidan. Kunderna erbjöds olika slags service på detta område. Förlagets ambition har varit att bygga upp en allmän redaktion som komplement till myndigheternas fackredaktioner. I fråga om distribution och marknadsföring konstaterades att i stort sett alla statliga prisbelagda publikationer m. m. utkommer på Allmänna förlaget. Förlaget bedriver katalogverksamhet i olika former och bearbetar dessutom marknaden med konventionella säljinstrument från personlig bearbetning till annonsering. Överblick av olika kategorier av köpare av statligt tryck erhålls genom försäljningsstatistik och andra uppföljningsåtgärder. Förlaget har byggt upp en distributionscentral för statligt tryck som samordnats med Svenska reproduktions AB:s distribution, varigenom stordriftsfördelar åstadkommits. Den övervägande delen av myndigheternas publikationer är för internt bruk och för gratisutdelning. Dagsläget erbjuder inte möjligheter till betydande utvidgning av den myndighetsinitierade förlagsproduktionen. Samplanering av utgivningen betraktas av förlaget som en förutsättning för ett gott resultat. Förlagets ekonomiska målsättning och affärsidé är att ge uppdragsgivarna så god service som möjligt samt att lämna skäligen avkastning på insatt kapital. Tyngdpunkten i målsättningen ligger på serviceaspekten. De områden som faller inom obligatoriet skall täcka sina egna kostnader.

Behandling av obligatoriefrågan vid 1972 års riksdag

En motion med samma innebörd som motionen 1973:1490 väcktes vid 1972 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse 1972:102 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB. Motionen avstyrktes

av näringsutskottet (NU 1972:54), som framhöll att skyldigheten för myndigheterna att anlita Allmänna förlaget hade införts i syfte att tillgodose behovet av samordning och effektivisering av den statliga publiceringsverksamheten. Det primära var alltså statsförvaltningens intressen, betonade utskottet, inte Allmänna förlagets. Riksrevisionsverkets av motionärerna återopade rapport – vars slutsatser med skärpa bemötts av Allmänna förlaget – var föremål för Kungl. Maj:ts prövning och borde enligt utskottets mening inte tas till utgångspunkt för något uttalande av riksdagen om avskaffande av obligatoriet. Allmänna förlaget hade existerat och de åsyftade bestämmelserna gällt blott i cirka tre år. Det fanns, menade utskottet, goda skäl att, innan en ändring av de grundläggande förutsättningarna för den statliga publiceringsverksamheten aktualiserades, avvakta ytterligare erfarenheter av denna och av Allmänna förlagets insatser på området. Folkpartiets och moderata samlingspartiets representanter i utskottet reserverade sig för bifall till motionen och anförde att det berörda obligatoriet från början hade framstått som onaturligt.

Riktlinjer för prissättningen av statliga publikationer

Principerna för prissättningen av statliga publikationer behandlades i propositionen 1968:62 angående organisationen av den statliga publiceringsverksamheten. Chefen för finansdepartementet konstaterade där att det inte fanns några enhetliga riktlinjer för prissättningen. Statskontoret hade i den utredning som låg till grund för propositionen förordat att prissättningen i huvudsak skulle grundas på självfinansieringsprincipen. Undantag skulle dock göras om detta motiverades av t. ex. önskemålet om en stor spridning av publikationen. Även myndigheter och institutioner emellan skulle man ta betalt för publikationerna. Remissinstanserna hade till alldeles övervägande del ställt sig positiva till principen om självfinansiering av publikationerna. Flera remissinstanser hade dock understrukit att finansieringen måste vara en underordnad fråga och att det väsentliga var syftet med utgivningen och den spridning av publikationerna som man ville uppnå.

Departementschefen underströk att den statliga publiceringsverksamheten är mycket mångskiftande och i stor utsträckning gäller publikationer som inte är avsedda att finansieras i kommersiell mening utan ingår som en del i samhällsinformationen eller är avsedda att tjäna som underlag för den offentliga debatten. Som exempel nämndes upplysningsbroschyrer om den allmänna försäkringen, trafiksäkerhet, självdeklaration, civilförsvar etc. Sådana publikationer måste, uttalades det, tillhandahållas gratis, eftersom man ju här vill att innehållet skall bli känt av en stor allmänhet. Departementschefen ansåg det också naturligt att många publikationer måste bli subventionerade i den meningen att man inte kan få täckning för alla kostnader som de medfört. Om man t. ex. lagt ner stora kostnader på ett statligt utredningsarbete är det helt

naturligt, anförde han, att dessa inte i sin helhet kan belasta priset på utredningsbetänkandet.

Även om man alltså finge räkna med att finansieringen av statliga publikationer i stor utsträckning måste ske med statsmedel, borde en ökad självfinansiering kunna genomföras, sade departementschefen. Inte minst erfarenheterna från den förlagsverksamhet som redan bedrevs inom statsverket, främst genom Svenska Reproduktions AB och skolöverstyrelsen, ansågs visa att detta borde vara möjligt. En ökad självfinansiering av publikationerna borde enligt departementschefens mening även leda till att utgivaren i väsentligt större utsträckning än hittills skulle ta ut ersättning för de publikationer som beställdes av andra offentliga myndigheter och institutioner. I vilken utsträckning gratisexemplar skulle lämnas ut finge avvägas på grundval av dels det värde detta kunde ha från den utgivande myndighetens eller institutionens synpunkt, dels kostnaderna härför.

Sammanfattningsvis framhölls att avgörande för prissättningen av statliga publikationer borde vara syftet med utgivningen. I vilken utsträckning statliga publikationer skulle helt eller delvis finansieras med statsmedel finge prövas i samma ordning som medelsbehovet för den utgivande myndighetens eller institutionens verksamhet i övrigt prövades. Självfinansiering borde dock tillämpas i väsentligt större utsträckning än tidigare, och detta skulle gälla även myndigheter och institutioner emellan.

Departementschefens uttalande i detta ämne lämnades utan erinran vid riksdagsbehandlingen.

Prissättning av betänkanden i SOU-serien, m. m.

Produktionen av serien Statens offentliga utredningar (SOU) handhas av Allmänna förlaget enligt ett avtal med chefen för finansdepartementet. Enligt avtalet beslutar vederbörande departementschef vilka betänkanden som skall tryckas och upplagens storlek. Förlaget får av vederbörande departement ersättning för sina kostnader i samband med produktionen av varje SOU-nummer. Av varje nummer skall förlaget leverera till vederbörande departement det antal exemplar som särskilt anges i beslut om tillstånd att trycka betänkande, till riksdagens förvaltningskontor 125 exemplar och till statsdepartementens SOU-lager återstoden av upplagan. Betänkandenas försäljningspris fastställs av förlaget. Förlaget marknadsför SOU och tillgodoräknar sig 50 % av försäljningspriset för sålda exemplar med skyldighet att av denna gottgörelse lämna återförsäljare dem tillkommande provision.

Betänkandenas upplagor, omfång, pris och försäljning kan belysas med följande statistiska uppgifter rörande SOU:

	1970	1971	1972
totalt pris inkl. mervärdeskatt, kr.	1 573:95	2 027:-	2 572:-
genomsnittspris inkl. mervärdeskatt, kr.	21:-	22:27	27:65
genomsnittspris exkl. mervärdeskatt, kr.	17:85	18:93	23:50
antal	75	91	93
totalt antal sidor	13 911	17 445	21 146
genomsnittligt antal sidor	185	192	227
pris per sida inkl. mervärdeskatt, öre	11,3	11,6	12,2
pris per sida exkl. mervärdeskatt, öre	9,6	9,8	10,4
totalt antal tryckta SOU	255 770	298 500	
genomsnittsupplaga	3 410	3 280	
totalt antal sålda SOU	61 000	72 000	111 000

Upplagan var 1972 i 49 fall (av 93) mellan 2 000 och 3 500 exemplar. I 16 fall var upplagan mindre än 2 000 exemplar, i 13 fall 4 000 eller 5 000 exemplar, i 10 fall från 6 000 till 8 000 exemplar och i tre fall 10 000 exemplar.

Priserna (inklusive mervärdeskatt) på 1972 års betänkanden belyses ytterligare av följande tabell.

storleksklass (antal sidor)	antal betänkanden	pris kronor		
		lägst	högst	median
51-100	12	9	16	11
101-150	17	16	23	18
151-200	19	12:50	28	24
201-300	21	28	35	30
301-400	13	32	59	44

Utöver de i tabellen upptagna fanns ett mindre betänkande (32 s., 11 kr.) och nio större (571 s., 45 kr.; 472, 478, 486, 520, 707 resp. 720 s., alla 48 kr.; 577 s., 50 kr.; 653 s., 60 kr.) samt ett med särskilt kostnadskrävande kartmaterial.

Utskottet

I december 1972 avslag riksdagen på utskottets hemställan en motion vari liksom i de nu aktuella motionerna ställdes krav på avskaffande av skyldigheten för statliga myndigheter att i vissa fall anlita Allmänna förlaget. Sedan dess har enligt utskottets mening inte inträffat någonting som motiverar att detta ställningstagande ändras. Med åberopande av de ovan redovisade skäl som angavs när frågan behandlades förra gången avstyrker utskottet förslaget att den ordning som nu gäller för myndigheternas samarbete med Allmänna förlaget skall upphävas.

I en av motionerna, 1973:1506, föreslås också att riksdagen skall rikta uttalanden till Kungl. Maj:t om att betänkandena i serien Statens offentliga utredningar (SOU) bör säljas till allmänheten till lägre priser än för närvarande och att större betänkanden bör förses med index.

Utskottet har förståelse för syftet med motionärernas önskemål rörande prissättningen. Det bör emellertid påpekas att prisexemplen i motionen hänför sig till exceptionellt omfångsrika betänkanden. Enligt

utskottets mening kan de priser som tillämpas – och vid vilkas fastställande hänsyn måste tas till återförsäljarprovisionen – inte betraktas som höga. Det förefaller inte sannolikt att en prisdifferentiering skulle leda till en väsentligt vidgad spridning av de publikationer det här är fråga om. Utskottet, som utgår från att Allmänna förlaget i sin marknadsföring strävar efter att betänkandena i SOU-serien skall bli tillgängliga för en stor läsekrets, är inte berett att föreslå att riksdagen skall begära att nuvarande principer för prissättning av dessa publikationer ändras.

Betänkandena i SOU-serien tycks i allmänhet vara försedda med detaljerade innehållsförteckningar. Givetvis är det ibland befogat att de också förses med index. Det bör kunna förväntas att behovet av index i förekommande fall beaktas av den utredning som svarar för betänkandet. I detta sammanhang kan nämnas att Allmänna förlaget numera kan ställa viss redaktionell service till utredningarnas förfogande. Något uttalande i ämnet från riksdagens sida synes inte erforderligt.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1973:1490 och motionen 1973:1506 såvitt den gäller upphävande av statliga organs skyldighet att i vissa fall anlita AB Allmänna förlaget,
2. att riksdagen avslår motionen 1973:1506 i övrigt.

Stockholm den 20 mars 1973

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s) Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Rask (s), Wirtén (fp), Blomkvist (s), Sjönell (c), Wååg (s), Hovhammar (m), fru Hansson (s) och herr Hallgren (vpk).

Reservation

av herrar Regnéll (m), Andersson i Örebro (fp), Wirtén (fp) och Hovhammar (m), som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar med "I december 1972" och slutar med "skall upphävas" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

Statliga myndigheter är skyldiga att – om Kungl. Maj:t inte medger undantag – anlita Allmänna förlaget så snart det är fråga om någon mera kostnadskrävande framställning av tryckalster. Den skarpa kritik som riksrevisionsverket har riktat mot denna ordning framstår trots Allmänna förlagets invändningar som välgrundad. Enligt utskottets mening har det

berörda obligatoriet alltifrån början varit ett onaturligt inslag i det statliga upphandlingssystemet. Dåvarande chefen för industridepartementet deklarerade 1970 och 1971 att obligatoriet inte skulle bibehållas längre än nödvändigt. Utskottet anser att riksdagen har goda skäl att, som föreslås i de två motionerna, begära att Kungl. Maj:t vidtar förberedelser för obligatoriets avskaffande.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1490 och 1973:1506, den sistnämnda i ifrågavarande del, hos Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t skyndsamt framlägger förslag om upphävande av statliga organs skyldighet att i vissa fall anlita AB Allmänna förlaget.

Särskilt yttrande

av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c) och Sjönell (c):

Det hade i princip varit önskvärt att Kungl. Maj:t redan nu hade tagit ställning för obligatoriets avskaffande. Med hänsyn till den korta tid som gått sedan ärendet senast behandlades av riksdagen och då vi förutsätter att Kungl. Maj:t mycket snart aktualiserar frågan nöjer vi oss med att på detta sätt markera vår uppfattning att obligatoriet bör avskaffas.

